

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНА РОБОТА З БЛИЗЬКИМИ ДО НЬОГО ДЕФІНІЦІЯМИ

На шляху до європейської інтеграції Україна повинна зробити багато важливих кроків. Одним з них є реформа вищої освіти, приведення її до європейських стандартів. Важливим в цьому напрямі є прийняття уніфікованого переліку галузей знань і спеціальностей.

Згідно статті 13 розділу IV Закону України «Про вищу освіту» Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки формує перелік галузей знань і перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, зокрема за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України [1].

29 квітня 2015 року була прийнята постанова КМУ №266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [4]. В затвердженому переліку відсутня спеціальність «соціальна педагогіка». Згідно з наказом МОН України № 1151 від 06 листопада 2015 року «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266 спеціальності «соціальна педагогіка» відповідає спеціальність «соціальна робота» [3]. Постає питання: чи є задекларована ідентичність ідентичністю змістовною. Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства актуальною є проблема співвідношення поняття «соціальна робота» з близькими до нього дефініціями.

Аналіз наукових досліджень, а саме робіт О. Безпалько, В. Бочарової, І. Доброскок, І. Звереві, А. Капської, Л. Коваль, Л. Лохвицької, Т. Семигіної, С. Харченко, С. Хлебик тощо, дозволив зробити висновок, що категорії «соціальна педагогіка» і «соціальна робота» розвиваються в тісному взаємозв'язку. Також спостерігається певна розмитість обох понять, що веде до

повної неузгодженості позицій науковців у цьому питанні. Думки дослідників щодо взаємозв'язку вказаних категорій можна поділити на три групи: повне ототожнення, взаємопоглинання та повна самостійність.

Щодо означення фахівців даної галузі знань у сучасній соціально-педагогічній науці та практиці використовують такі терміни як «соціальний педагог», «соціальний працівник» та «фахівець із соціальної роботи». Саме такі посади було офіційно введено у 1991 році в Україні. Такі самі посади існують в Росії. Використовується також термін «спеціаліст із соціальної роботи».

Що стосується інших країн, то, наприклад, у сучасній Англії є «соціальний працівник» і «фахівець по роботі з молоддю», у Франції існують «соціальні кур'єри». До їх числа належать вихователі раннього дитинства, вихователі із попередження злочинності серед молоді, радники із соціальної та родинної економіки, аніматори з соціокультурної діяльності та секретарі з медичної соціальної роботи.

В «Словнику-довіднику для соціальних працівників та соціальних педагогів» за редакцією А. Капської, І. Пінчук, С. Толстоухової зазначено: «Фахівець із соціальної роботи особа, яка має спеціальну освіту і здійснює практичну соціальну роботу з різними категоріями дітей і молоді та соціальними групами» [5, с. 226]. Наголос робиться на практичній діяльності з дітьми, молоддю та соціальними групами.

В «Соціальній педагогіці» за редакцією Л. Коваль, І. Зверевої та С. Хлебик, спеціаліст із соціальної роботи визначається як «соціальний працівник або соціальний педагог, зайнятий у сфері соціальної роботи, освітньо-виховної, культурно-дозвільної діяльності й який має спеціальну освіту, спеціальну кваліфікацію, знання та досвід соціальної роботи з окремими групами людей» [2, с. 23]. Основою є спеціальна освіта, спеціальна кваліфікація.

Термін «соціальний педагог» як правило використовують на означення людей, які мають спеціальну соціально-педагогічну освіту та здійснюють свою діяльність в освітніх закладах. Отже, наголос робиться на роботі з дітьми та молоддю.

В більшості випадків термін «соціальний працівник» використовують на означення людини, яка професійно займається роботою в соціальній сфері. Це можуть бути відділи соціального забезпечення, військові частини, біржі праці, освітні заклади тощо. В основу визначення покладено широту сфери застосування та різноманітність функцій таких як допомога, захист, реабілітація, охорона та інші.

Як вже було зазначено, серед науковців існують й інші підходи до тлумачення цих понять. Ми вважаємо, що на сучасному етапі розвитку соціально-педагогічної науки вказані вище категорії не слід розглядати як окремі, не пов'язані між собою. Необхідно розглядати взаємозв'язок і взаємозалежність. Ми бачимо, що для опису подібної діяльності застосовуються різні терміни. Оскільки діяльність в соціальній сфері є багатоаспектною і різноманітною, цими термінами науковці намагаються підкреслити специфіку різних проявів соціальної роботи. Адже саме соціальну роботу визначають як інтегрований, універсальний вид діяльності, спрямований на задоволення соціально-гарантованих та особистісних інтересів і потреб людей, перш за все соціально-незахищених верств населення.

Використана література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка / Соціальна робота : [навч. посіб.] / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлебик — К. : ІЗМН, 1997. — 392 с.
3. Наказ МОН України № 1151 від 06 листопада 2015 року «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/48542/

4. Постанова КМУ № 266 від 29 квітня 2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/46971/
5. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / за заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. — К. : УДЦССМ, 2000. — 260 с.